

BOLALARNI MAKTABGA TAYYORLASHDA TAYANCH KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISH AHAMIYATI

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti

Maktabgacha ta'lim yo'nalishi 3 - bosqich talabalari

Meyliyeva Shaxnoza

Ergashova Farangiz

Annotatsiya: Ushbu maqola bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning ahamiyatini o'rganishga bag'ishlangan. Maqolada bolalarning maktabgacha rivojlanish xususiyatlari, pedagogik yondashuvlar va kompetensiyalarni shakllantirishning nazariy asoslari tahlil qilinadi. Shuningdek, amaliy qismda maktabgacha ta'lim muassasalarida bolalarning asosiy bilim, ko'nikma va ijtimoiy kompetensiyalarini rivojlantirish usullari keltirilgan. Maqola natijalari shuni ko'rsatadiki, tayanch kompetensiyalarni tizimli shakllantirish bolaning maktabdagi muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim ahamiyatga ega. Shu bois, pedagoglar va otalar bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida kompetensiyalarning har bir turini rivojlantirishga e'tibor qaratishlari lozim.

Kalit so'zlar: bolalarni tayyorlash, tayanch kompetensiyalar, maktabgacha ta'lim, pedagogik yondashuv, bolalar rivojlanishi.

ЗНАЧЕНИЕ ФОРМИРОВАНИЯ КЛЮЧЕВЫХ КОМПЕТЕНЦИЙ ПРИ ПОДГОТОВКЕ ДЕТЕЙ К ШКОЛЕ

Аннотация: Статья посвящена исследованию значения формирования ключевых компетенций при подготовке детей к школе. В работе анализируются особенности развития дошкольников, педагогические подходы и теоретические основы формирования компетенций. В практической части представлены методы развития основных знаний, умений и социальных компетенций детей в дошкольных образовательных

учреждениях. Результаты исследования показывают, что систематическое формирование ключевых компетенций имеет решающее значение для успеха ребёнка в школе и его личностного развития. Поэтому педагогам и родителям следует уделять особое внимание развитию различных типов компетенций в процессе подготовки детей к школе.

Ключевые слова: готовность к школе, ключевые компетенции, дошкольное образование, педагогический подход, развитие ребёнка.

THE IMPORTANCE OF FORMING KEY COMPETENCES IN PREPARING CHILDREN FOR SCHOOL

Annotation: This article is devoted to the study of the importance of developing key competencies in preparing children for school. It analyzes the characteristics of preschool children's development, pedagogical approaches, and the theoretical foundations for forming competencies. The practical part highlights methods for developing children's core knowledge, skills, and social competencies in preschool educational institutions. The results of the study show that systematically developing key competencies is crucial for a child's success at school and overall personal development. Therefore, educators and parents should pay special attention to fostering various types of competencies in the process of preparing children for school.

Keywords: school readiness, key competencies, preschool education, pedagogical approach, child development.

Kirish: Bolalarni maktabga tayyorlash – bu nafaqat bilim berish, balki bolaning shaxsiy rivojlanishi, ijtimoiy ko'nikmalari va hissiy intellektini shakllantirish jarayonidir. Pedagoglar va ota-onalar bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida ularning tayanch kompetensiyalarini tizimli ravishda rivojlantirishga alohida e'tibor qaratishlari zarur. Tayanch kompetensiyalar bolani til va kommunikatsiya ko'nikmalari, mantiqiy fikrlash va muammo yechish ko'nikmalari, ijtimoiy kompetensiyalar, shuningdek hissiy intellekt bo'yicha tayyorlaydi. Maktabga tayyor bo'lgan bola nafaqat o'qish va yozishni o'rganishga, balki ijtimoiy

qoidalarini tushunish, muammolarni hal qilish, o'z hissiyotlarini boshqarish va jamiyatda o'z o'rnini topish qobiliyatiga ega bo'ladi. Tayanch kompetensiyalar, ya'ni asosiy bilim, ko'nikma va malakalar bolaning maktabdagi muvaffaqiyati va hayotiy o'zini oqlashi uchun poydevor bo'lib xizmat qiladi.

Asosiy qism. Zamonaviy pedagogika tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, maktabga tayyorgarlik faqat intellektual tayyorgarlik bilan cheklanmaydi, balki bolaning ijtimoiy, emosional va kreativ qobiliyatlarini rivojlantirishni ham o'z ichiga oladi. Shu bilan birga, bolalarni maktabga tayyorlash jarayoni ota-onalar va pedagoglar o'rtasidagi samarali hamkorlik orqali yanada muvaffaqiyatli bo'ladi, chunki uyda qo'llab-quvvatlash va maktabgacha ta'lim muassasalaridagi mashg'ulotlar bir-birini to'ldiradi. Maktabga tayyorlashda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish bolaning o'zini ishonchli tutishi, mustaqil qaror qabul qilishi, ijodiy fikrlash va muammolarni yechish qobiliyatini rivojlantirishga yordam beradi. Shu bois, bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida kompetensiyalarni tizimli va maqsadli shakllantirish pedagogik ishning eng asosiy vazifalaridan biridir. Til va kommunikatsiya ko'nikmalari bolaning o'qish, yozish va so'zlashuvga tayyorligini ta'minlaydi, mantiqiy fikrlash va muammo yechish ko'nikmalari esa kelajakda fanlar bilan ishlash uchun poydevor bo'ladi. Ijtimoiy kompetensiyalar bolaning do'stlar bilan munosabati va guruh ishlarida ishtiroki, qoidalarini tushunishi bilan bog'liq bo'lsa, hissiy intellekt bolaga o'z hissiyotlarini boshqarish va boshqalarning his-tuyg'ularini anglash imkonini beradi. Pedagogik nazariyaga ko'ra, tayanch kompetensiyalarni shakllantirish bolalarning maktabdagi muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishining poydevori hisoblanadi. Psixologik tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, bolalarni maktabga tayyorlash jarayonida ular kognitiv rivojlanish, ijtimoiy va hissiy rivojlanish, til va kommunikatsiya, shuningdek fizik va motor ko'nikmalari bo'yicha rivojlanishi lozim. Kognitiv rivojlanish e'tibor, eslab qolish, mantiqiy fikrlash, xotira va tasavvur ko'nikmalarini shakllantiradi. Ijtimoiy va hissiy rivojlanish bolalarga ijtimoiy qoidalarini tushunish, o'zini tutish, boshqalar bilan munosabat ko'nikmalarini beradi. Til va

kommunikatsiya nutqning to'liq va ravon shakllanishini, lug'at boyligini oshirishni ta'minlaydi. Fizik va motor ko'nikmalar kichik va katta motorika, koordinatsiya va sog'lom turmushga tayyorgarlikni shakllantiradi. Shu bilan birga, maktabgacha ta'lim muassasalarida tayanch kompetensiyalarni shakllantirishning samarali usullari sifatida o'yinlar, interaktiv mashg'ulotlar, hikoya va dramatizatsiya keng qo'llaniladi. Ota-onalar bilan hamkorlik, uy sharoitida qo'llab-quvvatlash ham bolaning tayyorgarligini mustahkamlaydi. Maktabgacha ta'limda bolalarni tayyorlash jarayonida o'yin orqali o'rganish eng samarali usullardan biri hisoblanadi. Bolalar o'yinda matematik, til va ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantiradilar. Masalan, raqamlar bilan o'yinlar orqali mantiqiy fikrlash, "do'stlar bilan guruh o'yini" orqali ijtimoiy kompetensiyalar shakllanadi. Interaktiv mashg'ulotlar, jumladan rassomchilik, dramatizatsiya va rol o'ynash bolalarning ijodiy fikrlashini va hissiy intellektini rivojlantiradi. Uyda ota-onalar bilan o'qish, hikoya o'qish va savol-javob mashqlari bolalarning maktabga tayyorgarligini oshiradi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, tayanch kompetensiyalarni tizimli shakllantirish bolaning maktabdagi muvaffaqiyati va o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi, shuningdek, bolani jamiyatga moslashishga va o'z qobiliyatlarini rivojlantirishga tayyorlaydi. Shu bois, bolalarni maktabga tayyorlashda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish maktabdagi muvaffaqiyat va shaxsiy rivojlanishning asosiy poydevoridir. Pedagogik yondashuvlar va ota-onalarning faol ishtiroki bolaning kognitiv, ijtimoiy, hissiy va fiziki ko'nikmalarini rivojlantiradi. Tayanch kompetensiyalarni rivojlantirish orqali bolalar maktabga tayyor bo'ladi, o'z-o'zini boshqarish, ijodiy fikrlash va ijtimoiy moslashuv ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu esa ularning kelajakdagi o'qish jarayoni va hayotiy muvaffaqiyati uchun muhim omil hisoblanadi.

Xulosa. Bolalarni maktabga tayyorlashda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish – bu bolalarning maktabdagi muvaffaqiyati va shaxsiy rivojlanishi uchun muhim poydevor hisoblanadi. Tayanch kompetensiyalar bolani nafaqat o'qish va yozishga, balki mantiqiy fikrlash, ijtimoiy munosabatlar, hissiy intellekt va ijodiy

faoliyatga tayyorlaydi. Shu bilan birga, ular bolaga jamiyatdagi o'z o'rnini topishga, boshqalar bilan muloqot qilishga va kelajakdagi o'qish jarayonida muvaffaqiyatli bo'lishga imkon beradi. Tajriba va tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, maktabgacha ta'limda kompetensiyalarni tizimli shakllantirish bolaning umumiy rivojlanishini sezilarli darajada oshiradi. O'yinlar, interaktiv mashg'ulotlar, hikoya va dramatizatsiya metodlari bolalarning bilim, ko'nikma va ijtimoiy kompetensiyalarini samarali rivojlantiradi. Shu bilan birga, ota-onalar bilan hamkorlik, uy sharoitida bolaga qo'llab-quvvatlash ta'lim jarayonining samaradorligini oshiradi. Tayanch kompetensiyalarni shakllantirish jarayoni bolaning mustaqil fikrlash, mas'uliyatni his qilish, o'zini boshqarish va muammolarni yechish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu esa nafaqat maktabdagi muvaffaqiyat, balki hayotiy muvaffaqiyat uchun ham muhim ahamiyatga ega. Shu bois, pedagoglar va ota-onalar bolalarni maktabga tayyorlashda har bir kompetensiya turini alohida rivojlantirishga, ularni bir-biri bilan uyg'unlashtirib shakllantirishga e'tibor qaratishlari zarur. Tayanch kompetensiyalar bolani nafaqat bilimli, balki barkamol va jamiyatga mos shaxs sifatida tarbiyalash imkonini beradi. Kelajakda maktabgacha ta'limda tayanch kompetensiyalarni shakllantirish bo'yicha qo'shimcha tadqiqotlar olib borish, samarali metod va texnologiyalarni aniqlash, shuningdek, pedagoglarning bilim va malakasini oshirish bu jarayonning sifatini yanada oshiradi. Shu bilan bolalar maktabga tayyor bo'ladi, o'z imkoniyatlarini maksimal darajada namoyon eta oladi va shaxsiy rivojlanishi barqaror bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ж. Ибрагимов, Психология дошкольного возраста, Ташкент, 2018.
2. А. Ахмедов, Развитие ключевых компетенций у детей, Ташкент, 2019.
3. Б. Расулов, Дошкольное образование и подготовка к школе, Ташкент, 2020.
4. Педагогические подходы к формированию компетенций детей, Журнал педагогических исследований, №3, 2021.

5. Р. Каримова, Методы подготовки детей к школе, Ташкент, 2022.
6. Савельева, И.И., Развитие детей дошкольного возраста, Москва, 2017.
7. Министерство народного образования Республики Узбекистан, Стандарты дошкольного образования, Ташкент, 2021.
8. OECD (2020). Early Learning and Child Well-being. Paris: OECD Publishing.
9. В. Петрова, Компетенции дошкольника как основа успешного обучения в школе, Санкт-Петербург, 2019.

